

جغرافیا و آمایش شهری - منطقه‌ای، شماره ۲۴، پاییز ۱۳۹۶

وصول مقاله: ۱۳۹۵/۱۰/۱۹

تأیید نهایی: ۱۳۹۶/۵/۲۳

صفحات: ۲۳۲ - ۲۱۵

بررسی تأثیر نگرش مردم محلی بر پایداری مناطق روستایی در جهت توسعه گردشگری روستایی مورد شناسی: منطقه قلات شیراز

دکتر محمد نجارزاده^۱، حسین بلوچی^۲، مجید نعمت‌الهی^۳

چکیده

رویکرد نوین گردشگری، در پی بهبود کیفیت زندگی ساکنان محلی، ارتقاء تجربه‌های گردشگران و حفظ محیط زیست مقصد است. توجه به نقش مردم محلی و سنجش سطوح مختلف پایداری، شناخت توسعه گردشگری روستایی و ترویج آن را آسان‌تر می‌کند. هدف از پژوهش حاضر، بررسی تأثیر نگرش مردم محلی بر پایداری عمومی مناطق روستایی در جهت توسعه گردشگری روستایی است. پژوهش از لحاظ هدف، کاربردی و از نظر روش، توصیفی-پیمایشی است. جامعه آماری پژوهش، مردم محلی و گردشگران منطقه قلات در نزدیکی شهر شیراز است. بدین منظور، نمونه‌ای برابر با ۳۸۵ نفر براساس جدول مورگان و با روش نمونه‌گیری تصادفی ساده برای مردم محلی و نمونه‌گیری در دسترس برای گردشگران انتخاب شد. با بررسی ادبیات و مبانی نظری، فرضیه‌ها و مدل پژوهش توسعه داده شد. داده‌ها با استفاده از پرسشنامه گردآوری شد. پایایی پرسشنامه با استفاده از آلفای کرونباخ و پایایی مرکب و روایی آن با استفاده از روایی هم‌گرا و واگرا سنجش قرار گرفت. برای بررسی فرضیه‌های پژوهش از مدل معادلات ساختاری موسوم به «تحلیل مسیر» در نرم‌افزار WARP PLS استفاده شد. نتایج به‌دست آمده از این پژوهش نشان داد، بدون در نظر گرفتن نگرش مردم محلی به‌عنوان تعدیل‌گر، متغیرهای پایداری اجتماعی، پایداری اقتصادی و پایداری زیست‌محیطی، به ترتیب بیشترین تأثیر را در توسعه گردشگری روستایی منطقه قلات دارند؛ ولی با تعدیل‌گری نگرش مردم محلی، پایداری اقتصادی بر توسعه گردشگری تأثیری ندارد و رابطه بین پایداری زیست‌محیطی با توسعه گردشگری روستایی را تعدیل نمی‌کند.

کلید واژگان: نگرش مردم محلی، پایداری اقتصادی، پایداری اجتماعی، پایداری محیطی، WARP PLS.

Mnajjarzadeh@semnan.ac.ir

Hossinbalochi@semnan.ac.ir

Mnematolahi@semnan.ac.ir

۱- استادیار گروه مدیریت جهانگردی، دانشکده گردشگری، دانشگاه سمنان (نویسنده مسؤول)

۲- دانشجوی دکتری مدیریت بازاریابی بین‌الملل، دانشگاه سمنان

۳- کارشناسی ارشد مدیریت جهانگردی، گرایش بازاریابی، دانشکده گردشگری، دانشگاه سمنان

مقدمه

گردشگری موفق و پایدار در کشورهای در حال توسعه، نقطه اتکای توسعه اقتصادی است، برای کشور ارزآور است، به‌ویژه برای نادرها و مناطق فقیر درآمد و اشتغال ایجاد می‌کند و بزرگترین صنعت و کارفرمای جهان به‌شمار می‌رود. به استناد آمار سازمان جهانی گردشگری، این صنعت حدود ۲۲۰ میلیون نفر را در سراسر جهان مشغول به‌کار کرده و از هر ده شغل ایجاد شده در جهان، یک شغل مربوط به گردشگری است. گردشگری برای ۸۳ درصد کشورهای در حال توسعه مهمترین منبع درآمد ارز خارجی و صادرات است (ضرغام‌بروجنی و شالبافیان، ۱۳۹۲: ۱۳). امروزه گردشگری در روستاها به‌عنوان «تجربه بیرون از شهر» شناخته می‌شود و شامل طیف گسترده‌ای از جاذبه‌ها و فعالیت‌هایی است که در جوامع روستایی یا مناطق غیرشهری روی می‌دهد (محمودی، مالکی و حق‌ستان، ۲۰۱۱: ۱۳۶ و ۱۳۷). به گفته وودز^۱ (۲۰۱۱: ۱۷۲) این نوع گردشگری نشان‌دهنده گذر از یک اقتصاد تولید به یک اقتصاد مبتنی بر مصرف در نواحی روستایی است. روند بازار جهانی در جهت توجه به گردشگری روستایی است که سازمان جهانی جهانگردی نیز بر آن تأکید کرده است. بیشترین نرخ رشد گردشگری روستایی در کشورهای جنوبی و شرقی (نزدیک به ۲۵ درصد) ثبت شده است. در اروپا تعداد افرادی که به‌طور مستقیم و غیرمستقیم در گردشگری روستایی مشغول به‌کار هستند، نزدیک به ۵۰۰ هزار نفر هستند. مصرف سالیانه گردشگران حاصل از فعالیت‌های گردشگری روستایی، حدود ۶۵ میلیارد یورو است (نیکولیچ، استفانویچ، آزموویچ^۲، ۲۰۱۲: ۹۱). گردشگری، نوشداروی حل تمام مشکلات روستا نیست؛ اما می‌توان از آن برای ایجاد فرصت تولید و کارایی بیشتر در جوامع روستایی استفاده کرد (ارشاد، ۲۰۱۰: ۲۸). در کنار این عوامل و در مسیر توسعه روستایی، مفهوم پایداری همچون چتری عمل

می‌کند که همه فعالیت‌های انسانی را دربر می‌گیرد و از طریق یکپارچه کردن فعالیت‌های انسانی، توسعه مناطق مختلف را تداوم می‌بخشد (سایمان^۳، ۲۰۰۹: ۲۱). گسترش گردشگری پایدار با توجه به اهمیت و ظرفیت مثبتش و اثرات منفی اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و زیست‌محیطی که دارد، بسیار ضروری است. در این بین نگرش مردم محلی نسبت به گردشگری یکی از عوامل مؤثر بر پایداری گردشگری محسوب می‌شود. رویکرد نوین گردشگری، در پی بهبود کیفیت زندگی ساکنان محلی، ارتقاء تجربیات گردشگران و حفظ محیط زیست مقصد می‌باشد (سیراکای و وودسایت، ۲۰۰۵: ۸۱۶)؛ اما در عین حال، به نقش مردم محلی به‌عنوان یک مولد و سفیر که باعث افزایش بازدیدکنندگان و همچنین کسانی که طرفدار توسعه گردشگری هستند، توجه کمی شده است (نانکو^۴ و گورسای، ۲۰۱۲: ۲۴۴). بی‌توجهی به نگرش مردم محلی می‌تواند بین مردم محلی و گردشگر فاصله اندازد و اگر ادامه پیدا کند، باعث از بین رفتن مسیر پایدار گردشگری روستایی شود (گیلز، بوسفورث و ویلت^۴، ۲۰۱۳: ۵).

هدف از ارائه توضیحات بالا، اهمیت نقش گردشگری روستایی در توسعه عمومی روستاها و نقش مردم محلی در این مناطق بود؛ اما در ایران ۳۰ درصد از جمعیت کشور در روستاها ساکن هستند که جمعیتی حدود ۲۵ میلیون نفر را دربر می‌گیرد. درآمد سرانه پایین‌تر روستاییان (۱۲۰۰ دلار) در مقایسه با بخش شهری (۳۶۰۰ دلار)، در کنار عواملی مانند خشکسالی، وابستگی به شیوه کشاورزی آبی و ضعف در مکانیزه‌بودن کشاورزی، باعث مهاجرت روستاییان به شهرها شده است (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰)؛ در نتیجه این روند منجر به کمرنگ‌شدن نقش گردشگری روستایی در توسعه مناطق روستایی می‌شود. منطبقاً قلات در نزدیکی شهر شیراز از دیرباز به‌دلیل دارا بودن ظرفیت‌های طبیعی و تاریخی خود مورد توجه

3. Sayman

4. Giles, Bosworth and Willett

1. Woods

2. Nikolic, Stefanovich, Azemovich

از پژوهش حاضر بررسی روابط بین ابعاد مختلف پایداری و نگرش مردم محلی در منطقه قلات، در نزدیکی شهر شیراز است. با توجه به مبانی نظری پژوهش‌های گذشته، مهمترین ابعاد پایداری مناطق روستایی در نظر گرفته شده‌اند و تأثیر هر کدام بر توسعه گردشگری روستایی با در نظر گرفتن نگرش مردم محلی بررسی می‌شوند.

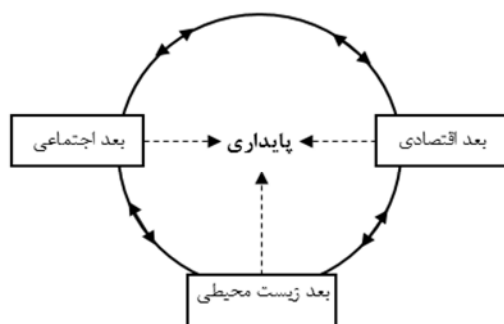
مبانی نظری

گردشگری از ظرفیت خوبی به‌منظور کمک به توسعه مناطق روستایی برخوردار است (بل، لاکرویکس، لیزر، رامبونیلزا، تورپین^۱، ۲۰۱۵: ۵۶۲). گردشگری روستایی عاملی مهم در حفظ و نگهداری طبیعت، فرهنگ و ارزش‌های سنتی به‌شمار می‌آید و همچنین اهمیت ویژه‌ای به حفاظت، بازسازی کاخ‌های قدیمی و پژوهش‌های اجتماعی و تاریخی می‌دهد و همچنین اعضای جامعه را به طبیعت و تاریخ سرزمین‌های دیگر علاقه‌مند می‌سازد (ژانگ^۲، ۲۰۱۲: ۱۲۹۷). براساس مطالعات ژانگ (۲۰۱۲: ۱۲۹۶) و ژو^۳ (۲۰۱۴: ۱) توسعه گردشگری روستایی می‌تواند مزایایی را فراهم آورد که شامل: ۱- افزایش اقتصاد جمعی روستایی؛ ۲- زیباسازی جنبه ظاهری روستا؛ ۳- تقویت ساخت‌وسازهای تمدن روستایی؛ ۴- افزایش درآمد جامعه؛ ۵- تغییر در فعالیت‌های معیشتی سنتی جامعه و همچنین سبک زندگی؛ ۶- کاهش شکاف جامعه شهری- روستایی و ایجاد یک جامعه هماهنگ باشد. راداک و همکاران^۴ (۲۰۱۲: ۳۷۱) اشاره می‌کنند که مزایای اقتصادی گردشگری روستایی می‌تواند به شکل ایجاد اشتغال، افزایش مخارج زندگی، تنوع اقتصادی، بازارهای کشاورزان و زیرساخت‌ها نمود پیدا کند. بنابر پژوهش اسنیسکا، بارکایوسکین، بارکوسکاس^۵ (۲۰۱۴: ۲۸۱)، گردشگری روستایی از دو جنبه اهمیت دارد:

بررسی تأثیر نگرش مردم محلی بر پایداری مناطق روستایی در جهت ... گردشگران بوده است. منطقه قلات دارای بافت قدیمی منحصربه‌فرد و مناظر طبیعی زیبایی است که هم‌روزه مورد بازدید گردشگران مختلف از نواحی مختلف استان فارس و شهرهای دیگر است؛ اما با وجود این، در این منطقه هیچ پژوهش میدانی در رابطه با گردشگری روستایی نشده است. بررسی وضعیت اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی این مناطق و نقش مردم محلی صورت نگرفته است و نقش این عوامل در رسیدن به توسعه پایدار گردشگری روستایی نادیده گرفته شده است. پیامد این بی‌توجهی، منجر به کم‌رنگ شدن نقش گردشگری روستایی و ناشناخته بودن این نوع گردشگری در توسعه این‌گونه مناطق شده است. حتی مردم محلی در این منطقه شناخت کاملی از مزایای اقتصادی که خود می‌توانند در ایجاد آن نقش داشته باشند ندارند؛ به‌عنوان مثال، امروزه دیگر اثری از تولیدات صنایع دستی که در گذشته در این روستا بوده است، وجود ندارد؛ تولیداتی که می‌تواند نشانگر ارزش اقتصادی و اجتماعی جامعه محلی باشد. این‌گونه محصولات در پایداری اقتصادی و اجتماعی جامعه روستایی قلات می‌تواند نمود پیدا کند، اما متأسفانه روزبه‌روز این تولیدات سنتی در حال فراموش شدن هستند. به‌علاوه در بیشتر پژوهش‌های قبلی و مشابه که در مناطق دیگر کشور انجام شده، فقط به یک بُعد پایداری مناطق روستایی توجه و کمتر به بررسی گسترده ابعاد اصلی پایداری پرداخته شده است. با توجه به نقش نگرش مردم محلی درباره روند گردشگری و پیوندهایی که با محیط زندگی خود دارند و نقشی که می‌توانند در پیشینه ساختن اثرات مثبت و کمینه ساختن اثرات منفی گردشگری روستایی داشته باشند، پژوهش حاضر به بررسی روابط این عوامل پرداخته است. بدین‌گونه که ابعاد اصلی پایداری به‌صورت متغیر مستقل و توسعه گردشگری روستایی به‌عنوان متغیر وابسته نقش بازی می‌کند. در این بین نگرش مردم محلی به‌عنوان عاملی که می‌تواند روابط ابعاد پایداری و توسعه روستایی را تعدیل کند، به‌عنوان متغیر تعدیل‌گر در نظر گرفته شده است؛ بنابراین، هدف

1. Bel, Lacroix, Lyser, Rambonilaza, Turpin
2. zhang
3. Zhou
4. Radak, Csosz, Iulianamerce, Matias
5. Snieska, Barkauskienė, Barkauskas

زیست‌محیطی، اقتصادی و کیفیت زندگی به‌طور مؤثری در برنامه‌ریزی‌ها تأثیر گذاشته و نیازهای نسل حاضر را بدون به‌خطرانداختن نیازهای آیندگان تعریف می‌کند. در شکل ۱، سه رکن اصلی این تعریف نشان داده شده است.

شکل ۱. ابعاد مهم پایداری
(منبع: لی و اونویل، ۲۰۰۴)

مفهوم پایداری در نمودار بالا سه چرخه را نشان می‌دهد که همدیگر را می‌پوشانند. همان‌گونه که مشاهده می‌شود، سه مفهوم اساسی محیط زیست، اقتصادی و رفاه اجتماعی بایستی به تعادل برسند. بوور^۲ (۲۰۰۲: ۲۷) بیان می‌کند که پایداری یک تعادل بین این سه بُعد ایجاد می‌کند و می‌تواند دستیابی به اهداف از طریق تعادل بین این سه بُعد را به پیشینه رساند.

بر اساس مدل کوپر، توسعه پایدار با یکپارچگی بین اهداف اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی جامعه به‌وجود می‌آید. این نوع پایداری، افزایش بلندمدت ارزش منابع کلی جامعه به‌همراه نظارت دقیق بر آن‌ها است که با تأکید بر چهار جز اصلی توسعه پایدار که شامل رونق اقتصادی، رفاه اجتماعی، نظارت زیست‌محیطی و حاکمیت را دربر می‌گیرد (کوپر^۳، ۲۰۰۸). از سوی دیگر، سایمان (۲۰۰۹) در کنار جنبه‌های بوم‌شناختی، اقتصادی و اجتماعی پایداری، بُعد فرهنگی را نیز به اصول پایداری اضافه می‌کند. هنگان^۴ (۲۰۰۲) بیان می‌کند که اهداف توسعه یک

گردشگری روستایی مزایای اقتصادی و اجتماعی برای نواحی بیرون از شهر ایجاد می‌کند. این نوع گردشگری فعالیتی جذاب برای جوانان می‌باشد و همچنین منبعی برای سودآوری مردم کشور به‌شمار می‌رود.

گردشگری روستایی عاملی مهم در حفظ و نگهداری طبیعت، فرهنگ و ارزش‌های سنتی است. گردشگری اهمیت ویژه‌ای به حفاظت، بازسازی کاخ‌های قدیمی و پژوهش‌های اجتماعی و تاریخی می‌دهد و همچنین اعضای جامعه را به طبیعت و تاریخ سرزمین‌های دیگر علاقه‌مند می‌سازد.

رکن‌الدین افتخاری و مهدوی (۱۳۸۵: ۸) از سه دیدگاه در توسعه گردشگری روستایی نام می‌برند: راهبردی برای توسعه، راهبردی برای توسعه پایدار و حفاظت از منابع روستایی و ابزاری برای توسعه پایدار و حفاظت از منابع طبیعی. از دیدگاه دیگری، گردشگری راه‌حل اقتصادی قطعی برای توسعه نواحی روستایی است. دیدگاه محتاطانه‌تری نیز وجود دارد که در آن گردشگری فرایند برنامه‌ریزی یکپارچه معرفی می‌شود که فرصت‌هایی را برای کاهش مضرات و حداکثر کردن منافع توسعه فراهم می‌کند (رکن‌الدین افتخاری و قادری، ۱۳۸۱: ۲۸). مفهوم گردشگری روستایی بایستی شامل زنده نگه‌داشتن حومه شهر همانند آداب و رسوم و فولکلور، سنت‌های خانوادگی و محلی، ارزش‌ها و اعتقاداتی که میراث مشترک را تشکیل می‌دهد، باشد. طبیعت و محیط روستا و میراث تاریخی و فرهنگی آن، شرط اصلی برای توسعه گردشگری روستایی است؛ زیرا این خصایص در سال‌های اخیر، گردشگران زیادی را جذب زندگی روستایی کرده است (پانیک و همکاران، ۲۰۱۱: ۱۳۵۴؛ گورسای و ژوراسکی و یوزال، ۲۰۰۲: ۸۰).

پایداری

به عقیده لیبی و اونویل^۱ (۲۰۰۴) پایداری فرایندهای هم‌افزایی است که به‌وسیله آن ملاحظات

2. Burr
3. Copper
4. Heneghan

1. Lee and O'Neil

با نگاهی به تجربه سایر کشورها در رسیدن به سطح مناسب توسعه روستایی می‌توان چنین برداشت کرد که از اصول اساسی رسیدن به این هدف، توجه به نیازهای مردم جامعه بومی می‌باشد. توسعه باید از نقطه‌ای شروع شود که به سرعت نیازهای اساسی جامعه را تأمین کند. سیاست توسعه باید منطبق بر شرایط جغرافیایی کشور و منطقه مورد مطالعه و بدون تخریب منابع طبیعی باشد. بدیهی است، ایجاد گردشگری روستایی فرصت‌هایی را برای جامعه روستایی به منظور بهبود وضع سکونت آنان فراهم آورد؛ به همین دلیل، فعالیت‌های روستایی احتیاج به مشارکت جامعه محلی دارد. با وجود این، مشارکت جامعه نیاز به توانمندسازی جامعه محلی دارد و این توانمندسازی جامعه، کلید اصلی رفاه جامعه و پایداری گردشگری دارد (سوتوا^۶، ۲۰۱۲: ۴۱۵). مشارکت اجتماعی بایستی برخی جنبه‌ها را در خود بگنجانند که به معنای دخالت دادن ساکنان در برنامه‌ریزی گردشگری، ایجاد فرایندهای مؤثر در برنامه‌ریزی گردشگری و تقویت آموزش زیست‌محیطی و برنامه‌ریزی گردشگری در جهت پایداری مناطق است (ماتاریتا- کاسانت^۷، ۲۰۱۰: ۱۰۹؛ استایلیدیس و تریزیدو^۸، ۲۰۱۴: ۲۱۲).

نگرش مردم محلی

در سال‌های اخیر، یافته‌های دانشمندان نشان از اهمیت نگرش مردم محلی نسبت به توسعه گردشگری دارد. مطالعه نگرش مردم نسبت به گردشگری به بیش از ۳۵ سال می‌گذرد (شارپلی^۹، ۲۰۱۴: ۳۸). از آنجا که توسعه گردشگری به صورت چشمگیری به حسن نیت جامعه میزبان بستگی دارد، حمایت از آن در توسعه و عملکرد موفقیت‌آمیز صنعت گردشگری امری ضروری محسوب می‌شود (گورسوی، ژوراسکی و یوسال، ۲۰۰۲: ۱۰۴؛ جوروسکی، یوسال و ویلیامز، ۱۹۹۷: ۹). وودز

بررسی تأثیر نگرش مردم محلی بر پایداری مناطق روستایی در جهت ...

روستا بایستی مبتنی بر تقویت فرهنگ و خصوصیات جوامع میزبان، تقویت چشم‌اندازها و سکونت‌گاه‌ها، تقویت اقتصاد روستا، تقویت صنعت گردشگری که برای مدت زمان طولانی دوام داشته باشد، افزایش آگاهی‌ها و اطلاعات در رابطه با بازار گردشگری که در صورت عدم تداوم درازمدت آن، بر اثر گوناگونی فعالیت‌های اقتصادی در روستا، خطراتی را در پی دارد و ایجاد برنامه‌های گردشگری پایدار که براساس یک محدوده گسترده از تحلیل‌های منطقه‌ای و تاریخی استوار باشد.

یکپارچگی محیطی، مشارکت اجتماعی، رفتار پیشگیرانه، رعایت عدالت بین نسل‌ها، بهبود تداوم، از اصول پایداری گردشگری در مناطق روستایی محسوب می‌شوند (کاتر و هانان^۱، ۱۹۹۹: ۱۷۱). جامعه، فرهنگ، اقتصاد و محیط به‌عنوان متغیرهای مهم به‌منظور سنجش پایداری گردشگری روستایی استفاده می‌شوند (سازمان جهانی جهانگردی^۲، ۲۰۰۴).

شارپلی^۳ (۲۰۱۴: ۴۷) اعتقاد دارد که توسعه گردشگری پایدار به دنبال بهینه‌کردن مزایای گردشگری به گردشگر (تجربه آن)، صنعت (سودآوری) و مردم محلی (توسعه اقتصادی و اجتماعی) است. همچنین باعث کمینه‌کردن اثرات منفی توسعه گردشگری بر روی محیط می‌شود.

در راه رسیدن به توسعه گردشگری روستایی، گونه‌های متفاوتی وجود دارد که نشان‌دهنده الگوی پیچیده محیط زیست، اقتصاد، تاریخ و موقعیت روستا است (لین^۴، ۱۹۹۴: ۸). در توسعه روستایی باید اشتغال، آموزش، تغذیه، مسکن و به‌طور کلی سطح زندگی بهبود یابد. روند توسعه روستایی بایستی کاهش نابرابری در زمینه توزیع درآمدهای روستایی، کاهش عدم تعادل درآمدها بین مناطق شهری و روستایی، گسترش توانایی بخش روستایی و قدرت تثبیت جریان پیشرفت در طول زمان را دربر داشته باشد (تودارو، ۱۳۶۶: ۴۵).

6. Sutawa

7. Matarrita- Casante

8. Stylidis & Terzidou

9. Sharpley

2. Cotter & Hannan

3. World Tourism Organization

4. Sharpley

5. Lane

ممکن است تنها متحمل هزینه‌های گردشگری گردند (دایر، گورسای، شارما و کارتر^۶، ۲۰۰۷: ۴۱۹).

در مناطق روستایی ایران و در راه رسیدن به توسعه گردشگری روستایی، مشکلات زیادی همچون پراکندگی بیش از حد روستاها، ضعف برنامه‌ریزی روستایی و نقش حاشیه‌ای آن‌ها باعث کندتر شدن مسیر توسعه شده است (آسایش، ۱۳۷۴: ۷). بی‌توجهی به بخش گردشگری به‌عنوان موتور محرکه توسعه روستایی و ناتوانی بخش کشاورزی در رقابت با سایر بخش‌های اقتصادی (صنعت و خدمات) در ایجاد اشتغال و درآمد و همچنین پایین بودن دانش فنی روستاییان و کم‌سوادی آنان، استفاده از ابزار و روش‌های نوین بهره‌برداری کشاورزی را مشکل ساخته است. نگرش مردم نسبت به توسعه گردشگری با در نظر گرفتن پایداری این مناطق، می‌تواند باعث تغییر مسیر توسعه روستایی شود. ما در این پژوهش به دنبال بررسی نقش نگرش مردم محلی و تأثیر آن بر روند گردشگری روستایی در جهت پایداری عمومی منطقه قلات هستیم؛ بدین منظور و با توجه به مبانی نظری پژوهش، فرضیه‌ها به صورت زیر تدوین شده‌اند:

- پایداری اقتصادی بر توسعه گردشگری روستایی تأثیر مثبت دارد.
- پایداری اجتماعی بر توسعه گردشگری روستایی تأثیر مثبت دارد.
- پایداری زیست‌محیطی بر توسعه گردشگری روستایی تأثیر مثبت دارد.
- نگرش مردم محلی تأثیر پایداری اقتصادی بر توسعه گردشگری روستایی را تعدیل می‌کند.
- نگرش مردم محلی تأثیر پایداری اجتماعی بر توسعه گردشگری روستایی را تعدیل می‌کند.
- نگرش مردم محلی تأثیر پایداری زیست‌محیطی بر توسعه گردشگری روستایی را تعدیل می‌کند.

همچنین با توجه به مبانی نظری پژوهش، روابط بین توسعه گردشگری روستایی، سطوح پایداری اقتصادی،

(۲۰۱۱: ۱۰۸) اشاره می‌کند که اگرچه بین حس تعلق به یک مکان و یک جاذبه تفاوت وجود دارد، اما تفکیک قائل شدن بین این دو دشوار به نظر می‌رسد. از موضوعات بسیار مهم در تعامل میان سرزمین مقصد و گردشگران به موضوع جداسازی جامعه محلی برمی‌گردد. بعضی مواقع، مدیریت مقاصد گردشگری در این صنعت ممکن است به این سو حرکت کند که میان گردشگران و جامعه مقصد فاصله ایجاد کند. چنین اقدامی به هر دلیلی که باشد، مثلاً برای رضایت خاطر و راحتی گردشگران بسیار مخاطره‌آمیز است (رنجبریان، زاهدی، ۱۳۸۸: ۱۲۴). مردم زمانی در تصمیمات مهم فرهنگی و تاریخی شرکت می‌کنند که احساس کنند صدایشان شنیده می‌شود. مردم محلی بایستی به این باور رسیده باشند که می‌توانند با ورود خود به این عرصه، جامعه را متحول کنند (مایکل هال و جنکینز^۱، ۱۳۸۲: ۸۱).

از آنجا که اکثریت ساکنان، گردشگری را به مثابه نوعی ابزار توسعه اقتصادی می‌بینند، تعجب آور نیست که یافته‌های بیشتر مطالعات حاکی از آنند که ساکنان به طور کلی نگرش مثبتی به گردشگری دارند و از نگرش منفی آنان، موارد چندانی گزارش نشده است (پالمر، کوپینگ لویس و جونز^۲، ۲۰۱۳). اگرچه ساکنان محلی نسبت به اثرات مثبت اقتصادی و اجتماعی گردشگری جامعه‌ای که در آن زندگی می‌کنند آشنایی دارند، برخی مطالعات هم به نگرانی‌های ساکنان محلی درباره پیامدهای منفی گردشگری نیز توجه کرده‌اند (بستارد و نادال^۳، ۲۰۰۷: ۶۹۴؛ گو و ریان^۴، ۲۰۰۸: ۶۴۵؛ لاتکووا و ووگت^۵، ۲۰۱۲: ۶۵؛ ترزیدو و همکاران ۲۰۰۸: ۱۱۵). به هر صورت، در مقصد گردشگری تبادل‌اتی اتفاق می‌افتد و برخی از ساکنان عمدتاً منافعی از گردشگری به دست می‌آورند؛ ولی برخی نیز

1 . Michael Hall & Jenkinz

2 . Palmer, Koenig-Lewis & Jones

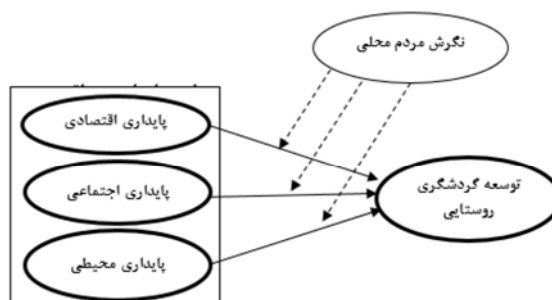
3 . Bestard & Nadal

4 . Gu & Ryan

5 . Latkova & Vogt

معادلات ساختاری می‌باشد. در این پژوهش به بررسی تأثیر سه عامل پایداری اقتصادی، اجتماعی و محیط زیست بر توسعه گردشگری با تعدیل‌گری نگرش مردم محلی پرداخته شده است. جامعه آماری این پژوهش، مردم محلی و گردشگران منطقه قلات است. براساس آخرین سرشماری عمومی نفوس و مسکن که در سال ۱۳۹۰ انجام شده است، جمعیت روستای قلات ۴۸۷۶ نفر می‌باشد (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰). انتخاب نمونه از مردم محلی با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی ساده بوده، ولی انتخاب گردشگران با روش نمونه‌گیری در دسترس انجام شده است. حجم نمونه برای مردم محلی ۳۵۶ نفر و برای جامعه گردشگران ۳۸۵ نفر بوده است که برای همسان‌سازی دو نمونه، تعداد ۴۰۰ پرسشنامه در جامعه مردم محلی و گردشگران توزیع شد؛ اما ۳۸۹ پرسشنامه به‌دست پژوهشگر رسید و در نهایت تعداد ۳۸۵ پرسشنامه جمع‌آوری و مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت (آذر، غلامزاده، قنواتی، ۱۳۹۱: ۱۶۰-۲۰۰).

بررسی تأثیر نگرش مردم محلی بر پایداری مناطق روستایی در جهت ... اجتماعی و زیست‌محیطی روستاها با توجه به نقش تصویر مقصد در چارچوب مدل مفهومی پژوهش در نمودار ۱ نشان داده شده است.

نمودار ۱. مدل مفهومی پژوهش
(منبع: نویسندگان، ۱۳۹۶)

روش پژوهش

پژوهش حاضر از لحاظ هدف در حوزه پژوهش‌های کاربردی است. از آنجا که به توصیف متغیرها و روابط بین آن‌ها، برای شناخت هرچه بهتر شرایط موجود و اخذ تصمیمات بهینه از آنان می‌پردازد. از لحاظ روش، توصیفی-پیمایشی است و در نهایت مبتنی بر مدل

$$n = \frac{(1.96)^2 \times 0.5 \times 0.5}{(0.05)^2 + (1.96)^2 \times 0.5 \times 0.5} = 385$$

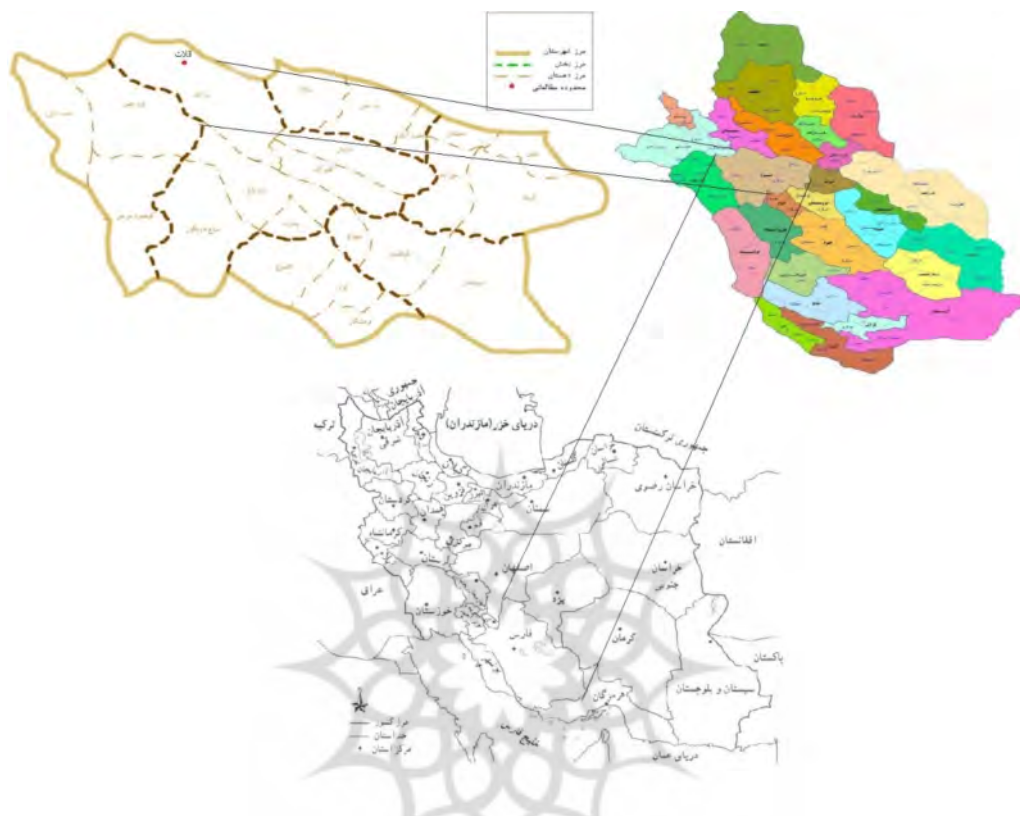
$$n = \frac{4876 \times (1.96)^2 \times 0.5 \times 0.5}{(4876 - 1) \times (0.05)^2 + (1.96)^2 \times 0.5 \times 0.5} = 356$$

سرسبز و پر بار در فصل بهار و تابستان و زیبایی درختان در فصل پاییز و وجود برف زمستانی با توجه به خشکی منطقه شیراز است. فاصله نزدیک روستا به شیراز امکان استفاده از فضاهای تفریحی آن را به وجود می‌آورد؛ به طوری که در شرایط کنونی، محیط روستا برای تعطیلات روزانه و آخر هفته مورد توجه بسیاری از مردم شیراز قرار می‌گیرد. وجود رودخانه، کلیسا، مسجد قدیمی، حمام قدیمی، آسیاب قدیمی و قلعه قزل‌ارسلان نیز از جمله جاذبه‌های گردشگری منطقه می‌باشد. گردشگران روزانه بیشتر به صورت خانوادگی است. در رابطه با تسهیلات تردد از شیراز به روستا

منطقه قلات به وسیله جاده ارتباطی آسفالت شیراز-سپیدان با شهر شیراز ارتباط دارد و در ۳۶ کیلومتری شمال غرب شیراز واقع شده است. چشم‌انداز درونی روستا در بافت قدیم آن به شکل کوچه‌ها و راسته‌ها، دارای زیبایی معماری و فضاهای گردشگری، معابر و عقب و جلو نشستن واحدهای مسکونی است. روستای قلات دارای محیط بسیار زیبا و تقریباً بکر و دست‌نخورده‌ای است که باغ‌های محدوده روستا به این ویژگی‌ها جلوه‌ای خاص بخشیده است. یکی از مهمترین جاذبه‌های گردشگری روستای قلات، چشم‌انداز بسیار زیبای آبشار قلات و وجود باغ‌های

قلات است. به‌علت نزدیکی روستا به شهر شیراز، گردشگران با وسیله نقلیه شخصی خود نیز به روستا مراجعت می‌کنند.

سرویس‌های منظم اتوبوس و سواری وجود دارد. یکی از راه‌های دسترسی و بهره‌برداری از جاذبه‌های منطقه، سرویس اتوبوس شرکت واحد از قصرالدشت به روستای

شکل ۲. نقشه موقعیت منطقه قلات در کشور، استان و شهرستان (منبع: استانداری فارس، ۱۳۹۶)

استاندارد طراحی شده است. سؤالات متغیر پایداری اقتصادی، ۴ سؤال و متغیر پایداری زیست‌محیطی، ۵ سؤال از پرسشنامه را شامل می‌شود. برای بررسی متغیر نگرش مردم محلی، تعداد ۵ سؤال و برای سنجش توسعه گردشگری روستایی، ۵ سؤال مورد استفاده قرار گرفته است. این پرسش‌ها از نوع بسته بوده و براساس طیف لیکرت ۵ گزینه‌ای تنظیم شده است.

ابزار اندازه‌گیری، پرسشنامه است که شامل سه بخش می‌باشد. بخش اول، برای توضیح موضوع و آشنایی پاسخ‌دهنده در نظر گرفته شده است. بخش دوم، مشخصات عمومی پاسخ‌دهنده شامل سه قسمت سن، تحصیلات فرد پاسخ‌دهنده و سابقه وی است. بخش سوم، سؤالات اختصاصی پرسشنامه شامل ۲۴ سؤال است که مرتبط با معیارها و شاخص‌های سنجش متغیرهای پژوهش و با استفاده از چند پرسشنامه

جدول ۱. متغیرها و گویه‌های پرسشنامه

متغیر	گویه
پایداری اقتصادی	تا چه میزان گردشگری باعث ایجاد اشتغال جوانان روستا شده است؟
	فروش محصولات روستایی (صنایع دستی، لبنیات محلی، گیوه) به گردشگران تا چه میزان بر درآمد شما افزوده است؟
	تا چه میزان گردشگری مانع از مهاجرت جوانان و فعالان اقتصادی به شهرها بوده است؟

به‌نظر شما رونق گردشگری تا چه میزان در افزایش قیمت زمین و املاک در روستای قلات تأثیر گذاشته است؟	
در سال‌های اخیر افزایش هزینه‌های زندگی (هزینه کالاها، خدمات و ...) در این روستا تا چه میزان تأثیر گذاشته است؟	
امنیت مورد نیاز جامعه در این منطقه تا چه میزان تأمین می‌شود؟	
به‌نظر شما گردشگری تا چه میزان باعث مصرف‌گرایی و الگو برداری روستاییان از گردشگران شده است؟	پایداری اجتماعی
گردشگری تا چه میزان باعث کم‌رنگ شدن پیوندهای اجتماعی و خانوادگی شده است؟	
حضور گردشگران و آشنایی با آنان تا چه میزان فرهنگ استفاده از اوقات و فضاهای تفریحی را در بین خانوارهای روستای قلات افزایش داده است؟	
نقش گردشگری در آسیب‌رسانی به مناظر زیبای طبیعی روستایی چقدر است؟	
شما به‌عنوان خانوار روستای قلات با افزایش ساخت‌وسازها در منطقه تفریحی روستای قلات تا چه میزان موافق هستید؟	
نقش گردشگری در افزایش طرفداری از محیط زیست طبیعی و تاریخی در روستا چقدر بوده است؟	
گردشگری تا چه میزان در آسیب‌پذیری محیط زیست این روستا از طریق پخش زباله و نشت فاضلاب مؤثر است؟	پایداری زیست محیطی
گردشگری تا چه میزان در آسیب‌زدن به بافت قدیم روستا مؤثر است؟	
آیا روستای قلات پتانسیل مطلوب و مناسبی برای توسعه گردشگری روستایی دارد؟	
درآمد حاصل از فروش محصولات گردشگری چقدر در توسعه روستا مؤثر بوده است؟	
آیا ورود گردشگران در بالا بردن سطح فرهنگی روستا مؤثر بوده است؟	نگرش مردم محلی
به‌نظر شما جاذبه‌ها و چشم‌اندازهای طبیعی روستا می‌تواند عاملی برای جذب گردشگر به منطقه باشد؟	
تا چه میزان آموزش افراد در زمینه گردشگری باعث رونق گردشگری روستا شده است؟	
گردشگری در منطقه قلات را تا چه میزان برنامه‌ریزی شده، قانونمند و آینده‌نگر می‌بینید؟	
گردشگری تا چه میزان باعث گسترش و بهبود راه‌ها و شبکه‌های حمل‌ونقل در این منطقه شده است؟	توسعه گردشگری روستایی
به‌منظور رشد گردشگری و حضور بیشتر گردشگران در منطقه، چه میزان امکانات تفریحی و سرگرم‌کننده در روستا ایجاد شده است؟	
حضور گردشگران مالک خانه‌های دوم (خانه ییلاقی و ویلا) در روستاهای منطقه قلات تا چه میزان در مشارکت‌های محلی (جاده سازی، آب‌رسانی، برق‌رسانی) تأثیر داشته است؟	
به‌نظر شما گردشگری تا چه میزان در ارتقاء سطح استانداردهای زندگی در منطقه قلات مؤثر بوده است؟	

(منبع: نویسندگان، ۱۳۹۶)

استخراج‌شده» با یک مقدار بحرانی بگوزی و ایی^۱ (۱۹۸۸) پیروی می‌کند. جدول شماره (۲) ضرایب شاخص‌های سازگاری درونی را نشان می‌دهد. تمامی ضرایب پایایی مرکب بیش از حد بحرانی ۰/۷ (نونالی^۲، ۱۹۷۸: ۱۶۸-۲۸۶) و تمامی ضرایب آلفای کرونباخ بیش از ۰/۵ (هایر، اندرسون، تاتهام و بلک^۳، ۱۹۹۸: ۳۲۳-۴۲۳) را شامل شده‌اند؛ در نتیجه می‌توان بیان کرد که پایایی مدل‌های اندازه‌گیری در حد قابل قبولی است.

در این پژوهش، از دو روش اعتبار پرسشنامه با استفاده از دو روش صوری و اعتبار سازه (عاملی) به‌دست آمده است. روایی محتوا و ظاهری (صوری) پرسشنامه با استفاده از نظر خبرگان (خاکی، ۱۳۷۸: ۲۸۸-۲۹۱) و روایی سازه با استفاده از روایی هم‌گرا و واگرا استفاده شد.

به‌منظور تعیین پایایی ابزار مورد استفاده، از بررسی سازگاری درونی استفاده شد. یکی از روش‌های پرکاربرد برای ارزیابی پایایی مدل‌های اندازه‌گیری، بررسی سازگاری درونی است (رستگار و سیاه‌سرانی کجوری، ۱۳۹۴: ۷۰۷). تجزیه و تحلیل سازگاری درونی، از روش پیشنهادی مقایسه سه شاخص سازگاری «پایایی مرکب، آلفای کرونباخ و میانگین واریانس

1. Bagozzi & Yi

2. Nonally

3. Hair, Anderson, Tatham, & Black

جدول ۲. شاخص‌های سازگاری درونی مدل‌های اندازه‌گیری

نگرش مردم محلی	توسعه گردشگری	پایداری زیست‌محیطی	پایداری اجتماعی	پایداری اقتصادی	
۰/۹۶۱	۰/۹۰۵	۰/۹۰۷	۰/۹۲۱	۰/۸۹۴	پایایی مرکب
۰/۹۴۹	۰/۸۶۸	۰/۸۷۱	۰/۸۸۵	۰/۸۵۲	آلفای کرونباخ
۰/۸۳	۰/۶۵۷	۰/۶۶۱	۰/۷۴۴	۰/۶۲۹	میانگین واریانس استخراج شده

(منبع: نویسنده‌گان، ۱۳۹۶)

است. روایی هم‌گرا، نمره‌های شاخص‌هایی را ارزیابی می‌کند که برای سنجش یک سازه در نظر گرفته شده‌اند. نتیجه یکسان شاخص‌ها، وجود روایی هم‌گرا را نشان می‌دهد. جدول ۳ نشان می‌دهد، بارهای عاملی شاخص‌های درون هر سازه، نسبت به سازه بیرونی آن مقدار بیشتری دارد که این بیانگر روایی هم‌گرا در بین شاخص‌های هر یک از سازه‌های پژوهش است.

گام بعدی در تجزیه و تحلیل، بررسی مدل‌های اندازه‌گیری از طریق روایی است. سنجش روایی ابزار سنجش از طریق روایی هم‌گرا و واگرا صورت گرفت. سنجش روایی، سنجش میزان توانایی مدل‌های اندازه‌گیری برای سنجش پدیده مورد نظر است. روش قدرتمند برای این کار، بررسی روایی سازه از طریق ارزیابی روایی واگرا و هم‌گرای مدل‌های اندازه‌گیری

جدول ۳. بارهای عملی ترکیبی و متقابل

<i>P VALUE</i>	<i>SE</i>	<i>DE</i>	<i>SO</i>	<i>EC</i>	<i>EN</i>	<i>AP</i>	سنجه
<۰/۰۰۱	۰/۰۴۵	۰/۰۶۹	-۰/۰۱۷	۰/۱۱۵	-۰/۱۱۳	(۰/۸۳۵)	<i>AP1</i>
<۰/۰۰۱	۰/۰۴۵	-۰/۰۱۹	-۰/۰۳۶	۰/۰۴۳	-۰/۰۶۶	(۰/۸۶۲)	<i>AP2</i>
<۰/۰۰۱	۰/۰۴۵	-۰/۰۸۵	-۰/۰۰۷	-۰/۰۱۷	۰/۰۳۰	(۰/۸۷۳)	<i>AP3</i>
<۰/۰۰۱	۰/۰۴۵	-۰/۰۵۹	-۰/۰۵۸	۰/۰۳۷	-۰/۰۱۲	(۰/۸۵۱)	<i>AP4</i>
<۰/۰۰۱	۰/۰۴۵	-۰/۰۰۴	-۰/۰۰۱	-۰/۱۸۵	-۰/۱۶۸	(۰/۸۳۵)	<i>AP6</i>
<۰/۰۰۱	۰/۰۴۶	۰/۲۵۸	-۰/۰۰۷	۰/۱۸	(۰/۷۴۱)	-۰/۰۷۹	<i>EN1</i>
<۰/۰۰۱	۰/۰۴۵	-۰/۱۳۷	۰/۰۶۶	-۰/۱۵۴	(۰/۷۹۳)	-۰/۱۲۰	<i>EN2</i>
<۰/۰۰۱	۰/۰۴۵	-۰/۰۳۶	۰/۰۰۲	۰/۰۸۵	(۰/۷۸۵)	-۰/۰۸۱	<i>EN3</i>
<۰/۰۰۱	۰/۰۴۶	-۰/۱۱۴	۰/۰۱۸	-۰/۰۷۶	(۰/۸۲۹)	-۰/۰۱۱	<i>EN4</i>
<۰/۰۰۱	۰/۰۴۶	-۰/۲۱۲	۰/۰۲۳	۰/۰۳۹	(۰/۸۱۱)	۰/۱۴۲	<i>EN5</i>
<۰/۰۰۱	۰/۰۴۵	-۰/۰۷۴	۰/۰۰۲	(۰/۸۱۲)	-۰/۱۲۹	۰/۰۷۲	<i>EC1</i>
<۰/۰۰۱	۰/۰۴۵	-۰/۱۶۵	۰/۱۶۴	(۰/۷۷۳)	۰/۰۳۰	۰/۱۴۲	<i>EC2</i>
<۰/۰۰۱	۰/۰۴۶	۰/۰۳۹	-۰/۰۰۲	(۰/۸۲۸)	-۰/۱۲۸	-۰/۰۰۳	<i>EC3</i>
<۰/۰۰۱	۰/۰۴۶	-۰/۱۶۸	-۰/۱۵۶	(۰/۷۹)	-۰/۰۳۸	-۰/۱۶۶	<i>EC4</i>
<۰/۰۰۱	۰/۰۴۶	۰/۰۴۸	-۰/۰۱۷	(۰/۷۶۶)	-۰/۳۳۸	-۰/۰۶۶	<i>EC5</i>
<۰/۰۰۱	۰/۰۴۵	-۰/۰۳۳	(۰/۸۵۱)	۰/۰۳۶	-۰/۰۳۵	۰/۱۱۶	<i>SO1</i>
<۰/۰۰۱	۰/۰۴۵	-۰/۰۹۰	(۰/۸۷۸)	۰/۰۰۳	-۰/۰۸۰	۰/۰۵۵	<i>SO2</i>
<۰/۰۰۱	۰/۰۴۵	۰/۰۴۹	(۰/۸۹۴)	-۰/۰۷۱	-۰/۰۱۴	-۰/۱۲۱	<i>SO3</i>
<۰/۰۰۱	۰/۰۴۵	۰/۰۹۲	(۰/۸۱۹)	۰/۰۰۰	-۰/۱۱۹	-۰/۰۶۴	<i>SO4</i>
<۰/۰۰۱	۰/۰۴۶	(۰/۷۵۹)	۰/۰۲۱	-۰/۰۴۵	-۰/۱۲۰	-۰/۱۰۳	<i>DE1</i>
<۰/۰۰۱	۰/۰۴۵	(۰/۷۵۹)	۰/۰۲۶	۰/۰۷۰	-۰/۰۶۷	۰/۰۲۶	<i>DE2</i>
<۰/۰۰۱	۰/۰۴۵	(۰/۷۷۶)	-۰/۰۳۳	-۰/۰۹۹	۰/۰۲۶	۰/۱۱۱	<i>DE3</i>
<۰/۰۰۱	۰/۰۴۵	(۰/۸۰۵)	-۰/۰۲۴	-۰/۱۰۳	-۰/۰۱۱	-۰/۱۲۱	<i>DE4</i>
<۰/۰۰۱	۰/۰۴۶	(۰/۷۱۳)	۰/۰۲۲	۰/۳۰۷	-۰/۱۰۲	۰/۱۷۴	<i>DE5</i>

AP: نگرش مردم محلی *EN*: پایداری زیست محیطی *EC*: پایداری اقتصادی *SO*: پایداری اجتماعی
DE: توسعه گردشگری
توجه: مقدار معناداری برای شاخص‌های انعکاسی مقدار $P VALUE < ۰/۰۵$ است.

(منبع: نویسنده‌گان، ۱۳۹۶)

معرف‌های خودش داشته باشد. از نظر آماری AVE هر متغیر مکنون باید بیشتر از بالاترین توان دوم همبستگی آن متغیر با سایر متغیرهای مکنون باشد. معیار فورنل - لاکر روایی افتراقی را در سطح سازه ارزیابی می‌کند (آذر و همکاران، ۱۳۹۱: ۱۶۲-۱۶۶). معیار فورنل و لاکر بیان می‌کند که برای اطمینان از روایی افتراقی (واگرا)، میانگین واریانس استخراج‌شده هر متغیر باید بیشتر از توان دوم همبستگی آن متغیر با سایر متغیرها باشد. با توجه به نتایج جدول (۴) روایی واگرایی متغیرهای پژوهش مورد تأیید است. آزمون بار عرضی کنترلی دیگر، برای روایی واگراست. هرگاه یک معرف، همبستگی بالاتری با سایر متغیرهای مکنون نسبت به متغیر مکنون متناظرش داشته باشد، باید در تناسب مدل تجدیدنظر کرد (آذر و همکاران، ۱۳۹۱: ۱۶۲-۱۶۶).

نتایج حاکی از پایایی و روایی مناسب ابزار سنجش (پرسشنامه) است. در بخش بعدی فرضیه‌های پژوهش از طریق مدل معادلات ساختاری بررسی می‌شود.

به‌منظور بررسی روایی واگرا، از معیار فورنل و لاکر مبنی بر مقایسه ریشه دوم میانگین واریانس‌های استخراج‌شده^۱ با همبستگی‌های باقی‌مانده میان متغیرهای مکنون استفاده شد. روایی واگرا بیان می‌کند که آیا سازه‌ها بین خودشان تفاوت دارند. معیار فورنل و لاکر برای روایی واگرا، بیشتر شدن میانگین واریانس‌های استخراج‌شده^۲ از $0/5$ است؛ به این معنی که یک متغیر مکنون می‌تواند به‌طور متوسط بیش از نیمی از پراکندگی معرف‌هایش را تبیین کند. مقادیر محاسبه‌شده برای متغیرهای پژوهش در جدول (۴) به نمایش درآمده‌اند. مقادیر میانگین واریانس استخراج‌شده نشان‌دهنده اعتبار هم‌گرایی متغیرهای اصلی پژوهش است (ملکی، بلوچی و فارسی‌زاده، ۱۳۹۴: ۲۲). به‌طور کلی روایی واگرا (افتراقی) یک مفهوم تکمیل‌کننده است و در مدل‌سازی مسیری PLS دو معیار برای آن مطرح است: معیار فورنل - لاکر و آزمون بار عرضی. معیار فورنل - لاکر بیان می‌کند که یک متغیر باید در مقایسه با معرف‌های سایر متغیرهای مکنون، پراکندگی بیشتری را در بین

جدول ۴. نتایج همبستگی بین متغیرها با ریشه دوم میانگین واریانس استخراج‌شده

<i>AP*SO</i>	<i>AP*EC</i>	<i>AP*EN</i>	<i>DE</i>	<i>SO</i>	<i>EC</i>	<i>EN</i>	<i>AP</i>	
۰/۰۸۷	-۰/۰۲۰	۰/۰۰۶	۰/۵۹۶	۰/۰۳۸	۰/۰۶	۰/۰۸۸	(۰/۹۱۱)	<i>AP</i>
۰/۱۰۵	۰/۰۸۱	۰/۲۹۸	۰/۲۷۵	۰/۲۹۲	۰/۵۵۳	(۰/۸۱۳)	۰/۰۸۸	<i>EN</i>
۰/۰۱۱	۰/۱۳۲	۰/۰۷۷	۰/۳۶۶	۰/۳۲۵	(۰/۷۹۳)	۰/۵۵۳	۰/۰۶	<i>EC</i>
۰/۱۳۹	۰/۰۱۱	۰/۱۰۰	۰/۳۳۹	(۰/۸۶۳)	۰/۳۲۵	۰/۲۹۲	۰/۰۳۸	<i>SO</i>
۰/۰۴۶	۰/۰۲۲	۰/۰۳۲	(۰/۸۱)	۰/۳۳۹	۰/۳۶۶	۰/۲۷۵	۰/۵۹۶	<i>DE</i>
۰/۳۰۹	۰/۴۴۷	(۰/۷۸۳)	۰/۰۳۲	۰/۱۰۰	۰/۰۷۷	۰/۲۹۸	۰/۰۰۶	<i>AP*EN</i>
۰/۲۲۹	(۰/۷۲۷)	۰/۴۴۷	۰/۰۲۲	۰/۰۱۱	۰/۱۳۲	۰/۰۸۱	-۰/۰۲۰	<i>AP*EC</i>
(۰/۸۱۴)	۰/۲۹۹	۰/۳۰۹	۰/۰۴۶	۰/۱۳۹	۰/۰۱۱	۰/۱۰۵	۰/۰۸۷	<i>AP*SO</i>

(منبع: نویسندگان، ۱۳۹۶)

یافته‌های پژوهش

نتایج پژوهش حاضر حاکی از آن است که اکثر آزمودنی‌ها را جوانان ۲۰ تا ۳۰ سال تشکیل می‌دهند.

ویژگی‌های کلی جمعیت‌شناسی پژوهش در جدول زیر آمده است.

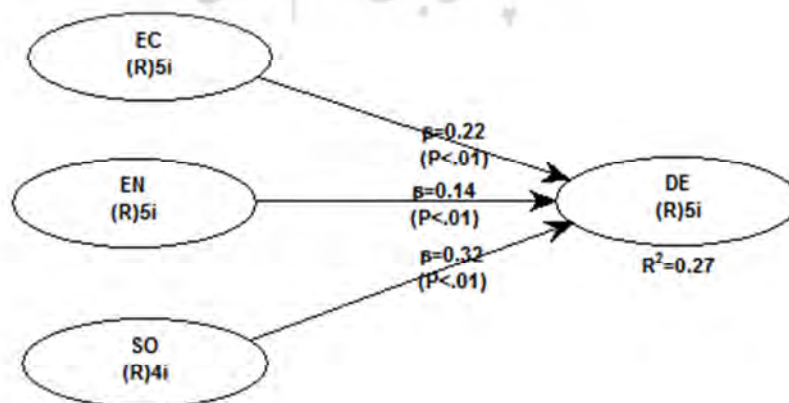
جدول ۵. ویژگی‌های جمعیت‌شناختی تا نمونه آماری

ویژگی	گزینه‌ها	تعداد	ویژگی	گزینه‌ها	تعداد
جنسیت	مرد	۲۵۶	وضعیت	مجرد	۲۷۴
	زن	۱۲۹		متاهل	۱۱۱
تحصیلات	زیر دیپلم	۵۳	سن	زیر ۲۰	۷۶
	دیپلم	۱۰۲		۲۰-۳۰	۱۲۳
	فوق دیپلم	۹۷		۳۱-۴۰	۷۵
	کارشناسی	۱۱۲		۴۱-۵۰	۶۹
	کارشناسی ارشد	۲۱		بالتر از ۵۰	۴۲

(منبع: نویسندگان، ۱۳۹۶)

سطح معناداری آن‌ها تأیید شده‌اند؛ بنابراین، فرضیه اول تا سوم پژوهش تأیید شده‌اند. همچنین واریانس تبیین‌شده متغیر وابسته پژوهش، یعنی توسعه گردشگری روستایی، نشان می‌دهد متغیرهای پژوهش می‌توانند این متغیر را ۰/۲۷ تبیین کنند. در واقع با در نظر گرفتن متغیرهای مدل مفهومی پژوهش، می‌توان ۰/۲۷ تغییرات متغیر وابسته را پیش‌بینی کرد. این نتیجه بدون در نظر گرفتن نگرش مردم محلی بوده است.

به منظور بررسی فرضیه‌های پژوهش از آزمون تحلیل مسیر در نرم‌افزار WARP PLS استفاده شد. معیار تأیید یا رد فرضیه سطح معناداری است. اگر سطح معناداری فرضیه‌ای کمتر از ۰/۰۵ باشد، آن فرضیه تأیید می‌شود ($P < 0.05$). شکل ۳ به بررسی رابطه بین ۱ تا ۳ می‌پردازد. همان‌طور که در شکل مشاهده می‌شود، تأثیر متغیرهای پایداری اقتصادی (EC)، پایداری اجتماعی (SO) و پایداری زیست‌محیطی (EN)، بر توسعه گردشگری روستایی، با توجه به

شکل ۳. مدل معادلات ساختاری (خروجی نهایی نرم‌افزار WARP PLS)

(منبع: نویسندگان، ۱۳۹۶)

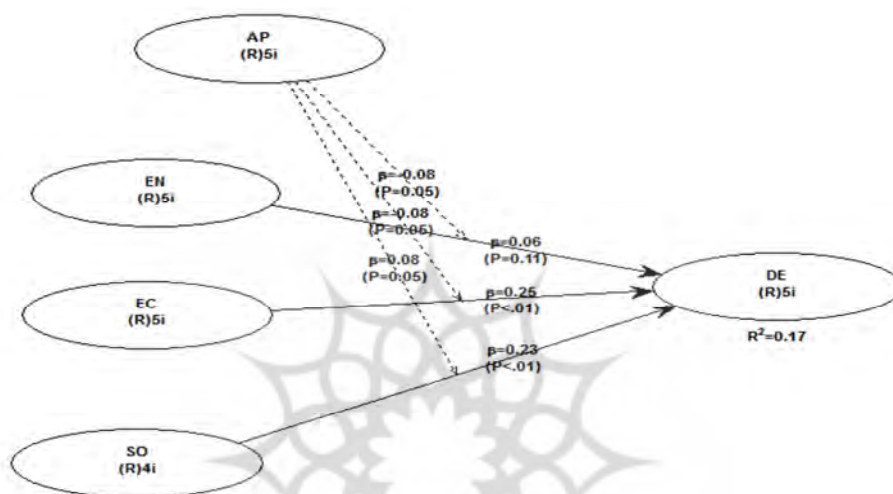
برای f^2 به ترتیب بیانگر اثر کوچک، متوسط و بزرگ است.

$$f^2 = (R^2_{Included} - R^2_{Excluded}) / (1 - R^2_{Included})$$

$$f^2 = (0.17 - 0.27) / (1 - 0.17) = 0.12$$

نتایج نشان می‌دهد که متغیر تعدیلی دارای اندازه اثر متوسط است.

شکل شماره (۴) خروجی نرم‌افزار با تعدیل‌گری متغیر نگرش مردم محلی را نشان می‌دهد. به منظور مشخص کردن اثر تعدیلی از شاخص اندازه اثر استفاده شده است. اندازه اثر f^2 به صورت نسبتی از تغییرات R^2 به روی بخشی از واریانس متغیر مکنون درون‌زا است که به صورت تبیین‌نشده در مدل باقی می‌ماند. طبق نظر کوهن (۱۹۸۸) مقادیر ۰/۰۲، ۰/۱۵ و ۰/۳۵

شکل ۴. مدل معادلات ساختاری با تعدیل‌گر (خروجی WARP PLS)

(منبع: نویسندگان، ۱۳۹۶)

تأیید قرار گرفتند. با ورود متغیر تعدیل‌گر، تأثیر پایداری اقتصادی بر توسعه گردشگری روستایی مورد تأیید قرار نگرفت. خلاصه نتایج فرضیه‌ها در جدول (۶) آورده شده است.

همان‌طور که مدل‌های معادلات ساختاری نشان می‌دهد، نتایج فرضیه‌ها ۱ تا ۳ که تأثیر پایداری اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی بر توسعه گردشگری است، با فاصله اطمینان (<0.01) مورد

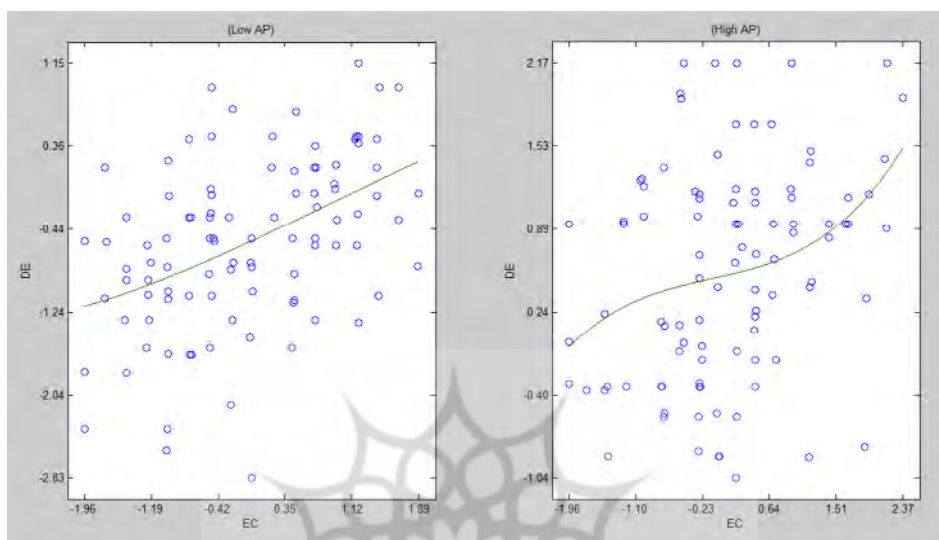
جدول ۶. وضعیت فرضیه‌های پژوهش

فرضیه	مدل بدون تعدیل‌گر			مدل با تعدیل‌گر		
	میزان تأثیر	عدد معناداری	وضعیت فرضیه	میزان تأثیر	عدد معناداری	وضعیت فرضیه
۱ پایداری اقتصادی بر توسعه گردشگری روستایی	۰/۲۲۵	<۰/۰۱	تایید	۰/۰۶۲	۰/۱۱۲	عدم تأیید
۲ پایداری اجتماعی بر توسعه گردشگری روستایی	۰/۳۱۸	<۰/۰۱	تایید	۰/۲۴۶	<۰/۰۱	تأیید
۳ پایداری زیست‌محیطی بر توسعه گردشگری روستایی	۰/۱۳۶	۰/۰۰۴	تایید	۰/۲۳۱	<۰/۰۱	تأیید
۴ تعدیل‌گری نگرش مردم محلی در تأثیر پایداری اقتصادی بر توسعه				۰/۰۸۳	۰/۰۴۹	تأیید
۵ تعدیل‌گری نگرش مردم محلی در تأثیر پایداری اجتماعی بر توسعه				۰/۰۸۱	۰/۰۴۹	تأیید
۶ تعدیل‌گری نگرش مردم محلی در تأثیر پایداری زیستی بر توسعه				۰/۰۸۱	۰/۰۵۴	عدم تأیید

(منبع: نویسندگان، ۱۳۹۶)

نگرش مردم محلی در رابطه بین پایداری اقتصادی با توسعه گردشگری روستایی و پایداری زیست محیطی بر توسعه گردشگری معنادار نبود. شکل‌های شماره ۵ و ۶ نمودارهای متغیر نگرش مردم در دو حالت نگرش‌های بالا و پایین نشان می‌دهد.

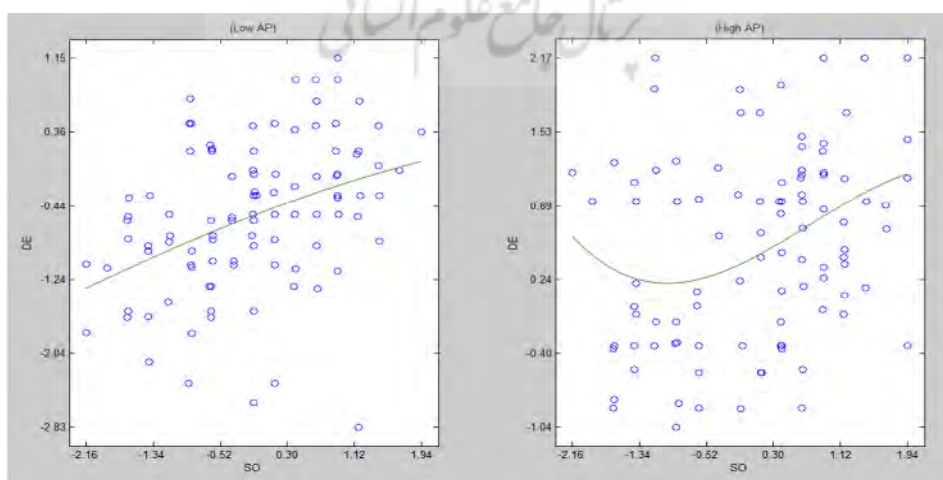
فرضیات ۴ تا ۶ به بررسی اثر تعدیل‌گری متغیر نگرش مردم محلی در تأثیرات متغیرهای پایداری بر توسعه گردشگری پرداخته‌اند. نتایج حاکی از آن است که تعدیل‌گری متغیر نگرش مردم محلی برای متغیرهای پایداری اقتصادی و اجتماعی معنادار بود. تعدیل‌گری

شکل ۵. نمودار مربوط به تعدیل‌گری متغیر نگرش مردم محلی در تأثیر پایداری اقتصادی بر توسعه (منبع: نویسندگان، ۱۳۹۶)

نوسانات رفتاری است. نگرش مردم محلی ابتدا با شیب کاهنده و سپس ثابت و در نهایت با شیب فزاینده رابطه پایداری اقتصادی - توسعه را تعدیل می‌کند. در واقع نگرش مردم محلی در تعدیل رابطه پایداری اقتصادی - توسعه گردشگری نقش تعدیل‌گر فزاینده دارد.

با توجه به شکل بالا در زمانی که نگرش مردم محلی پایین (شکل سمت چپ) است، تأثیر این متغیر بر رابطه (پایداری اقتصادی - توسعه گردشگری) با شیب ثابت در حال حرکت است؛ اما این ثابت در زمانی که نگرش مردم محلی بالاست، ثابت نبوده و دارای

شکل ۶. نمودار مربوط به تعدیل‌گری متغیر نگرش مردم محلی در تأثیر پایداری اجتماعی بر توسعه (منبع: نویسندگان، ۱۳۹۶)

محلی به‌عنوان شاخص مناسب بودن توسعه گردشگری نواحی روستایی نام برده می‌شود (لپ^۵، ۲۰۰۷: ۸۷۷-۸۷۸). این عامل در کنار پایداری نواحی روستایی به‌عنوان شاخص‌هایی از توسعه نواحی روستایی شناخته می‌شود (ازیبیلو و ماتسون و کارولین^۶، ۲۰۱۰: ۵۶؛ برائو^۷، ۲۰۰۸: ۷۰۷). در پژوهش حاضر به بررسی تأثیر نگرش مردم محلی بر پایداری عمومی روستایی و درجه توسعه گردشگری روستایی در منطقه قلات پرداخته شده است. به‌منظور بررسی فرضیه‌های پژوهش از نرم‌افزار WARP PLS استفاده شد. نتایج پژوهش نشان داد که در منطقه قلات بدون در نظر گرفتن نقش تعدیل‌گری نگرش مردم محلی، متغیرهای پایداری اجتماعی، پایداری اقتصادی و پایداری زیست‌محیطی به‌ترتیب با ضریب تأثیر ۰/۳۱۸، ۰/۲۲۵ و ۰/۱۳۶ بیشترین تأثیر را در توسعه گردشگری روستایی منطقه قلات دارند؛ بنابراین، فرضیه‌های اول تا سوم پژوهش تأیید می‌شوند. این قسمت از نتایج، با پژوهش‌های موريسن و همکاران^۸ (۲۰۱۶) و وانگ لینگ و همکاران^۹ (۲۰۰۴) همسو است. در این پژوهش‌ها توسعه گردشگری روستایی همراه با پایداری اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی مناطق نمونه گردشگری روستایی همراه بوده است.

با در نظر گرفتن نقش مردم محلی به‌عنوان متغیر تعدیل‌گر، روابط بین متغیرهای پژوهش با تغییراتی همراه است؛ بدین معنا که پایداری اقتصادی منطقه قلات بر توسعه گردشگری روستایی این منطقه تأثیر مثبتی نداشته است. در واقع با عمل کردن نگرش مردم محلی به‌عنوان تعدیل‌گر فرضیه ۱ پژوهش رد می‌شود. با وجود این، پایداری اجتماعی با ضریب تأثیر ۰/۲۴۶ نسبت به متغیر پایداری زیست‌محیطی با ضریب ۰/۲۳۱، تأثیر بیشتری بر روند توسعه گردشگری روستایی در منطقه قلات داشته است؛ بنابراین، فرضیه‌های ۲ و ۳ پژوهش با تعدیل‌گری نگرش مردم

بررسی تأثیر نگرش مردم محلی بر پایداری مناطق روستایی در جهت ...

با توجه به شکل بالا، در زمانی که نگرش مردم محلی پایین است، دقیقاً مشابه پایداری اقتصاد، تأثیر این متغیر بر رابطه (پایداری اجتماعی - توسعه گردشگری) با شیب ثابت در حال حرکت است؛ اما این ثبات در زمانی که نگرش مردم محلی بالاست، ثابت نبوده و دارای نوسانات رفتاری است. نگرش مردم محلی ابتدا با شیب منفی و سپس شیب فزاینده مثبت رابطه پایداری اجتماعی - توسعه گردشگری را تعدیل می‌کند. در واقع نگرش مردم محلی در تعدیل رابطه پایداری اجتماعی - توسعه گردشگری نقش تعدیل‌گر افزایش‌دهنده دارد.

برازش مدل

برای سنجش برازش مدل، سه شاخص مورد بررسی قرار گرفت: ضرایب متوسط مسیر^۱، ضریب تعیین تعدیل‌شده^۲ و متوسط عوامل تورم واریانس^۳. طبق فرضیه‌های تناسب مدل ارائه‌شده توسط کوک^۴ (۲۰۱۱)، در جدول ۷ مدل مفهومی تحقیق حاضر از تناسب خوبی برخوردار است. شاخص‌های برازش میزان شایستگی مدل مفهومی پژوهش را در سنجش جامعه پژوهش مورد نظر نشان می‌دهند یا به‌عبارت‌دیگر، حاکی از آن هستند که تا چه اندازه داده‌های جمع‌آوری شده از مدل پژوهش حمایت می‌کنند.

جدول ۷. شاخص‌های برازش مدل

مقدار قابل قبول	مقدار یدست آمده
Good if $p < 0.05$	$P = 0.131$, $APC = 0.001$
Good if $p < 0.05$	$P < 0.174$, $ARS = 0.001$
Good if $AVIF < 5$	$AVIF = 1/80.1$

(منبع: نویسنده‌گان، ۱۳۹۶)

نتیجه‌گیری

گردشگری از ظرفیت خوبی به‌منظور کمک به توسعه مناطق روستایی برخوردار است. پژوهش‌های تجربی نشان می‌دهد که همواره در گردشگری از نگرش مردم

5. Lepp
6. Ezebilo & Mattsson
7. Brau
8. Muresan et al
9. Wang li et al

1. Average correlations path (APC)
2. Adjusted ratio significantion (AVIF)
3. Average variance inflation factors (ARS)
4. Kock

افزایش درآمدهای اقتصادی و توزیع آن در بین مردم محلی، هم رضایت مردم محلی و هم رضایت گردشگران را به دست آورد. در این بین، دهیاری‌های هر روستا به‌عنوان نمایندگان سازمان میراث فرهنگی و صنایع دستی عمل می‌کند و ضمن ایجاد برخی محدودیت‌ها، باعث کاهش صدمات زیست‌محیطی شود. از جمله راهبردهای مؤثر، ممنوعیت ورود وسایل نقلیه به بافت قدیم روستای قلات در روزهای تعطیل و ایجاد فضای پارکینگ در بیرون روستا و جلوگیری از ساخت‌وسازهای مسکونی در مناطق بکر است. در روستای قلات صنایع دستی این روستا که مهم‌ترین آن گیوه بوده، روبه فراموشی است و احیا و تجدید این صنایع اقدامی ضروری است. با توسعه گردشگری روستایی به‌صورت یکپارچه و شناخت نقاط قوت و محدودیت‌های پیش رو می‌توان منطقه قلات را در مسیری مناسب و با کمترین آسیب‌های طبیعی و انسانی قرار داد. در واقع توسعه گردشگری پایدار روستایی در این منطقه تفریحی و منطقه نمونه گردشگری با در نظر گرفتن ساختارهای اولیه گردشگری و فراهم کردن آن‌ها و همچنین بهبودشان وجود دارد.

این پژوهش نیز همانند سایر پژوهش‌ها، با محدودیت‌هایی همراه بود. می‌توان به این مورد اشاره کرد که یافته‌های حاصل از این مطالعه قابل تعمیم به منطقه قلات هستند؛ بنابراین، نمی‌توان نتایج آن را به دیگر مناطق روستایی تعمیم داد. محدودیت دیگر این مطالعه مربوط به ابزارهای اندازه‌گیری است. ابزارهای اندازه‌گیری پرسشنامه‌ای دارای تعدادی از محدودیت‌های ذاتی (خطاهای اندازه‌گیری، نبود خویشتن‌نگری، پاسخ‌های قابل پذیرش اجتماعی و ...) هستند. در پیشنهادهاى آینده می‌توان به بررسی و رتبه‌بندی عوامل مؤثر بر جذب گردشگران خارجی در منطقه قلات پرداخت.

محلی تأیید می‌شود. نگرش مردم محلی نسبت به توسعه گردشگری روستایی بر رابطه بین پایداری اقتصادی و اجتماعی و توسعه گردشگری روستایی تأثیر معنادار دارد و این رابطه را تعدیل می‌کند؛ اما همان‌گونه که گفته شد، تأثیر پایداری اقتصادی مثبت نیست. در واقع مردم محلی اعتقاد دارند که در منطقه قلات، توسعه گردشگری روستایی در افزایش پایداری اقتصادی تأثیر مثبتی نداشته است. نتایج پژوهش نشان داد با وجود تأیید فرضیه سوم مبنی بر تأثیر مثبت پایداری زیست‌محیطی بر توسعه گردشگری روستایی، نگرش مردم محلی تأثیر پایداری زیست‌محیطی بر توسعه گردشگری روستایی را تعدیل نمی‌کند؛ در نتیجه، فرضیه ۶ پژوهش با توجه به تعدیل‌گری نگرش مردم محلی رد می‌شود.

با توجه به نتایج پژوهش می‌توان گفت، نگرش مردم محلی در منطقه قلات به‌گونه‌ای است که با توسعه گردشگری روستایی در منطقه، احتمال کاهش پایداری اقتصادی وجود خواهد داشت. با توسعه گردشگری روستایی احتمال افزایش مزایای اقتصادی برای ساکنان محلی کمتر شده است. این مزایا می‌توانند ایجاد اشتغال و یا افزایش درآمد آنان حاصل از فروش محصولات سنتی خود باشند؛ بنابراین، سطح پایداری اقتصادی را کاهش می‌دهد. با توجه به اینکه پایداری همه‌جانبه با هم‌پوشانی کامل سه شاخص اصلی اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی تحقق پیدا می‌کند، می‌توان گفت که با توجه به نگرش مردم محلی در این روستا، پایداری عمومی منطقه از سطح مناسبی برخوردار نیست. با توجه به اینکه منطقه قلات در نزدیکی شهر شیراز قرار دارد، می‌توان با اتکا به نتایج پژوهش افراخته، ریاحی و جوان (۱۳۹۴) گفت که منطقه قلات باید از این ظرفیت در جهت افزایش پایداری اقتصادی خود استفاده کند. هر فعالیتی برای توسعه گردشگری روستایی بایستی تعادل در پایداری کلی مناطق را در نظر گیرد. با در نظر گرفتن سطح پایداری اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی می‌توان ضمن به حداقل رساندن صدمات زیست‌محیطی و

منابع

- ملکی مین باش رزگاه، مرتضی بلوچی، حسین، فارسی‌زاده، حسین. (۱۳۹۴). بررسی تصویر مقصد و رضایت از مقصد بر نیت‌های بازدید گردشگران. مجله برنامه‌ریزی و توسعه گردشگری دانشگاه مازندران، سال چهارم، شماره ۱۲، صص ۳۳-۱۱.
- Bagozzi, R. P. & Yi, Y. (1988). On the evaluation of structural equation models, *Journal of the Academy of marketing Science*, 16 (1): 74-97.
- Bel, F., Lacroix, A., Lyser, S, Rambonilaza, T T. Turpin. N. (2015). Domestic demand for tourism in rural areas: Insights from summer stays in three French regions. *Tourism Management* 46, 562-570.
- Bestard, A. B; Nadal, J. R. (2007). Modelling environmental attitudes toward tourism. *Tourism Management*, 28, 688-695.
- Brau, R. (2008). Demand-driven sustainable tourism? A choice modelling analysis. *Tourism Economics*, 14, 691-708.
- Burr, S. (2002). Sustainable development and use of our natural resources for recreation and tourism: The ideal and the reality. (PowerPoint presentation at the "2002 Idaho Governor's Conference on Recreation and Tourism". Nampa. ID. 2 May: 60.
- Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences*. Hillside, NJ: L. Erlbaum Associates.
- Copper, U.K. (2008). Sustainable development. (<http://www.kennecott.com/?id=MjA wMD A3 Mg>) [Date of access: 16 Mar. 2008].
- Cotter, B. and Hannan, K. (1999). *Our Community Our Future: A Guide to Local Agenda 21*. Canberra. Commonwealth of Australia. *Environ Australia*: 188p.
- Dyer, P; Gursoy, D; Sharma, B; Carter, J. (2007). Structural modelling of resident perceptions of tourism and associated development on the Sunshine Coast, Australia. *Tourism Management*, 28, 409-422.
- Ezebbilo, E.E., Mattsson, L, Afolami, C. A. (2010). Economic value of ecotourism to local communities in the Nigerian rainforest zone. *Journal of Sustainable Development*. Vol. 3 Issue 1, Pp. 51- 60.
- Gu, H; Ryan, C. (2008). Place attachment, identity and community impacts of tourism – The case of a Beijing hutong. *Tourism Management*, 29, 637-647.
- Gursoy, D; Jurowski, C; Uysal, M. (2002). Resident attitudes: A structural modelling approach. *Annals of Tourism Research*, 29(1), 79-105.
- Hair, J. F. Anderson, R. E. Tatham, R. L. Black, W C. (1998). *Multivariate Data Analysis*, fifth ed. Prentice Hall, Englewood Cliffs, NJ.
- Heneghan, Maria. (2۰۰2). *Structures and processes in rural tourism*. A thery: Rural Development center.
- آذر، عادل؛ غلام‌زاده، رسول؛ قنوتی، مهدی. (۱۳۹۱). مدلسازی مسیری- ساختاری در مدیریت: کاربرد نرم‌افزار Smart PLS. تهران: نگاه دانش.
- آسایش، حسین. (۱۳۷۴). اصول و روش‌های برنامه‌ریزی روستایی. تهران: انتشارات پیام نور. چاپ اول.
- افراخته، حسن؛ ریاحی، وحید؛ جوان، فرهاد. (۱۳۹۴). پایداری اقتصادی سکونتگاه‌های روستایی شهرستان رضوان‌شهر. فصلنامه علمی- پژوهشی جغرافیا، انجمن جغرافیای ایران، سال سیزدهم، شماره ۴۶. صص ۹۳-۱۱۷.
- تودارو، مایکل. (۱۳۶۶). توسعه اقتصادی در جهان سوم. ترجمه غلامعلی فرجادی. تهران: انتشارات سازمان برنامه و بودجه.
- خاکی، غلامرضا. (۱۳۷۸). روش تحقیق با رویکردی به پایان‌نامه‌نویسی. تهران: مرکز تحقیقات علمی کشور.
- رستگار، عباسعلی؛ سیاه‌سرانی کجوری، محمدعلی. (۱۳۹۴). بررسی تأثیر عوامل شخصیتی مؤثر بر اعتیاد به خرید با اثر تعدیل‌گری چشم و هم‌چشمی (مورد مطالعه: دانشجویان دانشگاه سمنان). نشریه مدیریت بازرگانی دانشگاه تهران. دوره ۷، شماره ۳. صص ۷۲۰-۶۹۹.
- رکن‌الدین افتخاری، عبدالرضا؛ مهدوی، داوود. (۱۳۸۵). راه‌های توسعه گردشگری با استفاده از مدل SWOT. فصلنامه جغرافیا، انجمن جغرافیایی ایران، ، پیاپی ۴۵، صص ۱-۳۰.
- رکن‌الدین افتخاری، عبدالرضا؛ قادری، اسماعیل. (۱۳۸۱). نقش گردشگری روستایی در توسعه روستایی (نقد و تحلیل چهارچوب‌های نظری). *مدرس علوم انسانی*، دوره ۶، شماره ۲ (پیاپی ۲۵)، صص ۴۰-۲۳.
- رنجبریان، بهرام؛ زاهدی، محمد. (۱۳۸۸). شناخت گردشگری اصفهان: انتشارات چهار باغ. چاپ پنجم.
- سرمد، زهره؛ بازرگان، عباس. (۱۳۸۵). روش‌های تحقیق در علوم رفتاری. تهران: انتشارات آگه. چاپ دوازدهم.
- ضرغام بروجنی، حمید؛ شالبافیان، علی اصغر. (۱۳۹۲). سیاست‌های گردشگری کشورها. تهران: انتشارات مهکامه. چاپ اول.
- کالین، مایکل هال؛ جنکینز، جان ام (۱۳۸۲). سیاست‌گذاری جهانگردی. ترجمه محمداعرابی و داوود یزدی. تهران: دفتر پژوهش‌های فرهنگی. چاپ دوم.
- مرکز آمار ایران. (۱۳۹۰). سرشماری عمومی نفوس و مسکن استان فارس.

- Panyik, E; Costa, C; Ratz, T. (2011). Implementing integrated rural tourism: An event-based approach. *Tourism Management*. 32, 1352-1363.
- Radac, A.B; Csoz, I; Iulianamerc, I; Matias,C.C; Dobra,C.I. (2012). The benefits of rural tourism. In sustainable rural development. *International Scientific Symposium, Timisoara, Romania*, 14(4), 369-372.
- Saayman, M. (2009). A Strategic Management Plan For the Sustainable Development of Geotourism In South Africa. Dissertation submitted in fulfilment of the requirements for the degree of Doctor of Philosophy at the Potchefstroom campus of the North-West University.
- Sharpley, R. (2014). host perception of tourism, A review of the research, *Tourism management*, 42 . (37-49).
- Sirakaya, E; Woodside, A. (2005). Building and testing theories of decision making by travelers. *Tourism Management*, 2005 ;26(6):815-32.
- Snieška, V; Barkauskienė, K; Barkauskas, V. (2014). The Impact of Economic Factors on the Development of Rural Tourism: Lithuanian Case. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 156, 280-285.
- Stylidis, D, Terzidou, M. (2014), Tourism and the economic crises in Kavala, Greece. *Annals of Tourism Research*, 44: 210-226
- Sutawa, G. K. (2012). Issues on Bali tourism development and community empowerment to support sustainable tourism development. *Procedia Economics and Finance*, 4, 413 - 422
- Terzidou, M; Stylidis, D; Szivas, E. (2008). Residents' perceptions of religious tourism and its socio-economic impacts on the island of Tinos. *Tourism and Hospitality Planning and Development*, 5(2), 113-129.
- Wang, Li, et al. "Residents' attitudes to tourism development in ancient village resorts." *Chinese Geographical Science* 14.2 (2004): 170-178.
- Woods, M. (2011). Rural Europe and the world: Globalization and rural development, *Geographia Polonica* Volume 86, Issue 2, pp. 99-109.
- World Tourism Organization (WTO). (2004). Indicators of Sustainable Development for Tourism Destinations: A Guidebook. World Tourism Organization, Spain.
- Zhang, X. (2012). Research on the Development Strategies of Rural Tourism in Suzhou based on SWOT analysis, *Energy Procedia*, Elsevier 16, 1295-1299.
- Zhou, L. (2014). Online rural destination images: Tourism and rurality. *Journal of Destination Marketing & Management*. 1-14.
- Irshad ,H. (2010), Rural tourism- An overview, Government of Alberta, Humaira. Irshad @ gov .ab.ca.
- Jurowski, C; Uysal, M; Williams, D. R. (1997). A theoretical analysis of host community resident reactions to tourism. *Journal of Travel Research*, 36(2), 3-11.
- Kock, N. (2011). Using Warp pls in e-collaboration studies: Mediating effects, control and second order variables and algorithm choice. *International Journal of e-collaboration*. 7 (3): 1-13.
- Lane, B (1994). What is rural tourism? *Journal of Sustainable Tourism* 2(1/2):7-21.
- Latkova, P; Vogt, C. A. (2012). Residents' attitudes toward existing and future tourism development in rural communities. *Journal of Travel Research*, 51(1), 50-67.
- Lee, A. A; O'neil, L. J. (2004). Framework for sustainability: a conceptual model of a complex system. Vicksburg, Mississippi, USA. Ecological Resources Branch, Engineer Research and Development Center (ERDC). (www.epa.gov/gmpo/lmrsbc/pdf/pres3_MRBA_framework.pdf).
- Lepp, A. (2007). Residents' attitudes towards tourism in Bigodi village, Uganda. *Tourism Management* 28. 876-885.
- Mahmoudi, B; Haghsetan, A; Maleki, R. (2011). Investigation of obstacles and strategies of rural tourism development using SWOT matrix. *Journal of Sustainable Development*, 4(2), 136-141.
- Matarria - Casante, D. (2010). Changing Communities, Community Satisfaction, and Quality of Life: A View of Multiple Perceived Indicators. *Soc Indic Res* , (98): 105-127.
- Muresan, I. C; Oroian, C. F; Harun, R; Arion, F. H; Porutiu, A; Chiciudean, G. O; Lile, R. (2016). Local Residents' Attitude toward Sustainable Rural Tourism Development. *Sustainability*, 8(1), 100.
- Nikolic, R; Stefanovich, V; Azemovich, N, (2012). Economic Valorization of Rural Tourism (Suva Planina - A Mountain in South -Eastern Serbia), *Economics Management Information Technology*, Volume 1, Number 2.
- Nonally, J. C. (1978). *Psychometric Theory*, 2 th edition, Mac Graw Hill: New York.
- Nunkoo, R; Gursoy, D. (2012). Residents' support for tourism: an identity perspective. *Annals of Tourism Research*, 39(1), 243e268.
- Palmer, A., Koenig-Lewis, N., & Jones, L. (2013). The effects of residents' social identity and involvement on their advocacy of incoming tourism. *Tourism Management*, 38(1), 142e151.